

«ՆՈՐ ԺԱՄԱՆԱԿԻ ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ» ՀԿ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍԱԿՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՑ

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Հետազոտության թեմա`	Բարոյական արժեքներ
Առարկա`	Պատմություն
Հետազոտող ուսուցիչ`	Մանուշակ Մխիթարյան
Ուս. հաստատություն`	Արարատի մարզ, Մխչյանի միջն. դպրոց

2023թ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ներածություն	3
1. Բարոյական արժեքների էությունը և առանձնահատկությունները.....	5
2. Բարոյական արժեքների ձևավորումը պատմության դասավանդման գործընթացում, մանկավարժական պայմանները	12
Դասի պլան	14
Եզրակացություն	16
Օգտագործված գրականության ցանկ	18

Ներածություն

Բարոյական արժեքները նախ ձևավորում,
ապա խթանում են հասարակության բարձրացմանը:
Մ. Մ.

Բարոյական արժեքների կրողը մարդ-անհատն է, ով հանդիսանում է հասարակության մի մասնիկը: Բարոյական արժեքը անձնական բնութագիր է, կյանքի բարոյական ու առաքինի նկարագիր, որը մարդու մոտ ձևավորում է այնպիսի որակներ ու հասկացություններ, ինչպիսիք են բարությունը, պարզությունը, անձնական մաքրությունը, աշխատասիրությունը, կարգապահությունը և այլն:

Բարոյական դաստիարակությունը բարդ պրոցես է, որի հաջողությունը կախված է բարոյական դաստիարակության համակարգից, նրա տարբեր գործոնների ճիշտ համակցումից, անձի կյանքի, գործունեության և վարքի խելացի կազմակերպումից: Բարոյական դաստիարակության հիմնախնդիրը դրված է ժամանակակից ուսուցիչների դաստիարակչական աշխատանքների իրականացման հիմքում:

Բարոյական դաստիարակությունը իրականացվում է մարդու կենսագործունեության ամբողջ ընթացքում՝ սկսած առաջին մարդուց մինչև մեր ժամանակների գերժամանակակից մարդը: Բարոյական դաստիարակությունը բոլոր ժամանակներում այնքան կարևոր դեր է կատարել մարդու կյանքում, որ դեռևս Հին հունական ու Հին եգիպտական քաղաքակրթական բնօրրաններում հիմք է ձևավորել զարգացած հասարակության համար: Հնագույն ժամանակներից մինչև մեր օրերը լույս տեսած գեղարվեստական ու մանկավարժական գրականության գերակշիռ մասը վերաբերում է բարոյական դաստիարակությանը:

Մարդու բարոյական դաստիարակությունը, նրա հոգևոր զարգացած անհատականությունը, իր հայրենիքի նկատմամբ սերն ու հարգանքը, կարևոր պայման է տվյալ երկրի զարգացման համար: Բարոյական արժեքները պետք է ներառվեն բոլոր կրթական ծրագրերում, դպրոցական կյանքի մաս դառնան, որպեսզի ձևավորվի անհատի, քաղաքացու բարոյական կերպարը:

Ոստի պատահական չէ, որ բարոյական դաստիարակությանն անդրադարձել են տարբեր ժամանակների այնպիսի խոշորագույն դեմքեր, ինչպիսիք են՝ Սենեկան, Դեոմոկրիտը, Արիստոտելը, Ջ Լոկը, Բեյինկսին, Խ. Աբովյանը և այլոք:

Նպատակը: Այս կարևորագույն թեմայի ուսումնասիրության նպատակն է ներկայացնել բարոյական արժեքների եռթյունը և առանձնահատկությունները, դրանց ձևավորումը ինչպես հայ մարդու, այնպես էլ հայոց պատմության դասավանդման գործընթացում:

Խնդիրը: Այդ նպատակն իրականացնելու համար անհրաժեշտ է լուծել մի շարք խնդիրներ`

- իրականացնել համապատասխան գրականության ուսումնասիրություն
- ներկայացնել բարոյական արժեքների եռթյունը
- ներկայացնել բարոյական արժեքների ձևավորումը հայոց պատմության դասավանդման գործընթացում
- Կազմել դասի պլան:

Աշխատանքի առարկան և օբյեկտը: Ուսումնասիրության առարկան բարոյական արժեքներն են:

Ուսումնասիրության օբյեկտը բարոյական արժեքների համակարգն է պատմության դասավանդման գործընթացում:

Աշխատանքի կառուցվածքը: Աշխատանքը բաղկացած է.

- ներածությունից
- երկու ենթահարցերից
- դասի պլանից
- եզրակացությունից
- օգտագործված աղբյուրների և գրականության ցանկից

1. Բարոյական արժեքների եռթյունը և առանձնահատկությունները

Արժեքային պատկերացումների խնդիրը պատմության ողջ ընթացքում արդիական է եղել: Համոզմունքն ու արժեքները անձին պատրաստի չեն տրվում, դրանք հանդիսանում են անձի կենսագործունեության ընթացքում ձեռք բերված փորձի և իտելեկտուալ ձեռքբերումների հետևանք:

Ժամանակակից աշխարհում կրթությունը վերաճել է մի գործոնի, որը նպաստում է հասարակության մեջ մարդու դերի առավել արժևորմանը՝ զարգացնելով համակեցության, հանդուրժողականության, համագործակցության և արժեքային անհրաժեշտ որակներ:

Ամբողջ կյանքի ընթացքում մարդը տիրապետում է որոշակի գիտելիքների, հայացքների, համոզմունքների, արժեքների համակարգի, որոնց հիման վրա ընկալում է բարին ու չարը, դրականն ու բացասականը, թույլատրելին ու անթույլատրելին, վարքի նորմերը, կենսագործունեության կանոնները, գիտակցում է կյանքի իմաստը, արժևորում է մարդկային հարաբերությունները, իր տեղն ու դերն աշխարհում: Բարոյականությունն արժեքների և գերակա պահանջմունքների, համամարդկային գերակա նորմերի ու սկզբունքների համակարգ է, որը մարդկանց կողմնորոշում է դեպի համամարդկային համերաշխության, գթասրտության, սիրո և բարության գաղափարները, հոգևոր բարձր իդեալները: Բարոյականությունը հասարակական կյանքի բոլոր բնագավառներում իրականացնում է մարդկանց վարքը կարգավորելու սոցիալական կարևոր գործառույթներ: Բարոյական դաստիարակությունն անձի ընդհանուր դաստիարակության համակարգի կարևոր բաղադրատարրն է, հասարակական գիտակցության ձև:

Բարոյական դաստիարակություն, բարոյական զարգացում, բարոյական արժեհամակարգ, բարոյական գիտակցություն, բարոյական գործողություն, բարոյական վարք հասկացությունները փոխկապակցված են և որոշ չափով պայմանավորված հասարակական հարաբերությունների բնույթով, սոցիալ-մշակութային առանձնահատկություններով, ինչպես նաև էթնիկ յուրահատկություններով¹:

Բարոյական գիտակցությունը հասարակական գիտակցության ձևերից մեկն է, մարդկանց սոցիալական կեցության արտացոլումը: Անհատի բարոյական գիտակցությունը բնութագրվում է որպես գոյություն ունեցող նորմերի և երևույթների նկատմամբ անձի կողմից հուզական վերաբերմունքի դրսևորում՝ արտահայտված

¹ Լ. Ասատրյան, Գ. Հակոբյան – Մանկավարժության տեսություն և պատմություն (Էջ. 79-82)

բարոյական ապրումներում, զգացումներում, խղճի, պարտքի, պատասխանատվության, արժանապատվության, ապրումակցմանմեջ: Բարոյական գիտակցությունը մարդուն բարու և չարի միջև ընտրության հնարավորություն է ընձեռում, որն իրականանում է սեփական համոզմունքով և խորապես գիտակցված վերաբերմունքով: Բարոյական գործողությունն այն արարքն է, որն ունի դրական կամ բացասական բարոյական արժեք, ենթակա է բարոյական գնահատման, և որի համար մարդը պատասխանատվություն է կրում: Յու. Ամիրջանյանը գրում է, որ արարքը գործողություն է. Մարդու արարքն արտահայտվում է ինչ-որ գործողության մեջ: Սակայն գործողությունը դեռևս արարք չէ, քանի որ գործողության իմաստը, որը նրա ներքին կողմն է, դեռևս հայտնի չէ, հայտնի է միայն արտաքին կողմը²:

Բարոյական դաստիարակության նպատակը անձի բարոյական ձևավորումն է: Բարոյական դաստիարակության հիմնական խնդիրներն են անձի բարոյական գիտակցության, զգացմունքների ու վարքի, կարևորագույն բարոյական որակների՝ հայրենասիրության, հումանիզմի, աշխատանքի նկատմամբ վերաբերմունքի, գիտակցական կարգապահության և այլնի ձևավորումը:

Հայրենասիրությունը ենթադրում է սեր հայրենիքի նկատմամբ, նրա պաշտպանության պատրաստակամություն, աշխատանք հանուն հայրենիքի բարօրության, հավատարմություն ազգային ավանդույթներին, ազգային արժանապատվության, հպարտության ու պատվի իմացություն:

Նրանում է արտահայտվում վարքի վարքի ամենաբարձր մոտիվացիան, որը որոշվում է հասարակական պարտքով: Քաղաքացիական պարտքը խթանում է մարդու սոցիալական ակտիվությունը նրա կենսագործունեության բոլոր ոլորտներում և ամենից առաջ իր հայրենիքի շահերի պաշտպանության, իր քաղաքացիական պարտականությունների ազնիվ կատարման մեջ՝ աշխատանքում, հասարակական գործունեության մեջ³:

Հումանիզմը բարոյականության հիմնական սկզբունքներից մեկն է, անձի կարևորագույն որակը: Այդ սկզբունքի հիման վրա իրագործվում է մարդուն՝ որպես հասարակության բարձրագույն արժեքի նկատմամբ հարգանքի դաստիարակությունը, արժանապատվության, հպարտության ու պատվի զգացումների զարգացումը:

Հումանիզմը պահանջում է հարգել յուրաքանչյուր մարդու մեջ մարդկային արժանապատվությունը, անկախ գույքային դրությունից, սեռից, ռասայից,

² Յու. Ամիրջանյան, Ա. Սահակյան – Մանկավարժություն

³ Լ. Ասատրյան, Գ. Հակոբյան – Մանկավարժության տեսություն և պատմություն (Էջ. 79-82)

ազգությունից: Այն իր մեջ պարունակում է մարդկային հումանիզմի դրսևորումը, որը հավերժացված է համակեցության որոշակի նորմերում. մարդու վշտին ցավակցելը, պատրաստակամությունը օգնել դժբախտության մեջ, պաշտպանել բռնացումից կամ վիրավորանքից:

Աշխատանքի նկատմամբ վերաբերմունքը բարոյականության կարևորագույն բաղադրիչներից է: Այն ենթադրում է սեր դեպի աշխատանքը, աշխատելու պահանջմունք, պատրաստակամություն անձնվեր գործունեության հանուն հասարակության բարօրության, հասարակության մեջ աշխատանքի նշանակության և անհրաժեշտության գիտակցում:

Աշխատանքի նկատմամբ վերաբերմունքի գլխավոր հատկանիշներն են. անշահախնդրություն, գիտակցական պատասխանատու վերաբերմունքը աշխատանքային պարտականությունների նկատմամբ, կարգապահությունը, ստեղծագործական որոնումը, նախաձեռնությունը, գործունեության արդյունքները կանխատեսելու և ինքնուրույնաբար որոշումներ ընդունելու կարողությունը, կոլեկտիվ համագործակցությունը, ընկերներին օգնություն ցույց տալու պատրաստակամությունը, աշխատավոր մարդու արժանապատվության ու պատվի զարգացած զգացումը:

Բարոյականության բաղկացուցիչ մասը գիտակցական կարգապահությունն է: Կարգապահության տակ հասկացվում է անձնական ու հասարակական պարտքի կատարում, պետական, անձնական, հասարակական պարտականությունների անաղարտ կատարում, հասարակության մեջ ընդունված համակեցության, մարդկանց, աշխատանքի ու հասարակական սեփականության նկատմամբ նորմերի պահպանում:

Բարոյական դաստիարակության փոխկապվածությունն իրագործվում է դպրոցականների իդեալների ուղղվածության, նրանց բարոյական վարքը ուսումնական, աշխատանքային ու հասարակական գործունեության մեջ կազմակերպելու միջոցով:

Դպրոցական կյանքի առաջին տարիներից սկսած երեխան դիմում է իրենց շրջապատող մարդկանց սոցիալապես արժեքավոր իդեալներին: Իսկ իդեալներն են՝ ազատություն, հավասարություն, եղբայրություն, խաղաղություն և բարեկամություն, որոնք յուրացվում են դպրոցականների կողմից ուսուցման գործընթացում: Բարոյական իդեալն իրականացվում է դպրոցականների կենսական պլաններում ու վարքի օրինակներում, դրսևորվում նրանց կենսադիրքերում, կատարյալ անձի մասին պատկերացումներում և հասարակության հետ նրա հարաբերություններում: Այդ պատկերացումները կարող են լինել ընդհանրացված, ընտրական, կարող են

հանդես գալ բարոյական գործունեության ծրագրի ձևով: Անհատի կոնկրետ պատկերացումը կատարյալ անձի վերաբերյալ ձևավորվում է գիտելիքների, յուրացված բարոյական նորմերի ու վարքի համապատասխան փորձի հիման վրա՝ սոցիալական կյանքի դիտվող երևույթները ընդհանրացնելու ուղիով⁴:

Բարոյական իդեալը էական դեր է խաղում դպրոցականների կենսական պլանների ձևավորման մեջ: Իդեալի ու կյանքի պլանների ձևավորման մեջ: Իդեալի ու կյանքի պլանների փոխազդեցությունը պայմանավորված է դպրոցականների իմացական հետաքրքրություններով, նրանց բարոյական զգացմունքներով ու կամքով, ինքնագիտակցության զարգացման մակարդակով: Բարոյական իդեալներն արտացոլում են դպրոցականների պատկերացումները հասարակական սոցիալական արժույթների մասին և անմիջականորեն կապված են նրանց մասնագիտական ձգտումների հետ:

Դեռահասուրջան և առանձնապես վաղ պատանեկության տարիքում դպրոցականներն ընդունակ են թափանցել ուրիշ մարդկանց մոտիվացիոն ոլորտը, վերլուծել նրանց գործողություններն ու արարքները, համադրելիքանք իր գործողությունների հետ և դրանց ներգործությամբ փոխել վարքի սովորական եղանակը կամ կազմավորված հայացքները, որը բարենպաստորեն է ներգործում նրանց կողմից բարոյական օրինակների յուրացման վրա:

Բարոյական դաստիարակության մեջ առանձնահատուկ տեղ են գրավում բարոյական սովորույթները: Վարքի նկատմամբ սովորույթը, որը որոշվում է խորապես յուրացված բարոյական նորմերով, բարոյական դրդապատճառի կայունության ցուցանիշն է: Ի տարբերություն վարքի ավտոմատացված հմտությունների՝ սովորույթն ընդգրկում է յուրացված գործողությունները կատարելու և վարքի յուրացված եղանակներից օգտվելու պահանջմունք:

Վարքի սովորական եղանակներն ու ձևերը մշակվում են բարոյական բոլոր նորմերի յուրացման գործընթացում: Բազմաթիվ բարոյական սովորույթներ անհրաժեշտ են հումանիզմի, աշխատանքի նկատմամբ հատուկ վերաբերմունքի, գիտակցական կարգապահության և այլնի ձևավորման համար:

Սովորույթները պայմանականորեն բաժանվում են պարզի ու բարդի: Պարզ սովորույթների տակ ենթադրվում են այն արարքներն ու գործողությունները, որոնց հիմքում ընկած են համակեցության տարրական կանոնները, սահմանված կարգապահության ու հաղորդակցման էսթետիկայի նորմերը:

⁴ Լ. Ասատրյան, Գ. Հակոբյան – Մանկավարժության տեսություն և պատմություն (Էջ. 79-82)

Բարդ բարոյական սովորույթներին են վերաբերում քաղաքացիական, աշխատանքային, ընտանեկան պարտականությունների բարեխիղճ կատարման պահանջմունքները, բարոյական գործողությունները: Բարոյական դաստիարակության կարևորագույն խնդիրն է արարքները վերածել սովորույթների: Բարոյական սովորույթների դաստիարակության նկատմամբ մանկավարժական պահանջները հիմնված են դպրոցականների վարքի ու գիտակցության միասնության ու փոխկապվածության վրա:

Բարոյական սովորույթի դաստիարակությունն անհրաժեշտ է իրագործել աշակերտի վարքի դրական մոտիվացիայի հիման վրա: Հոգեբանական հետազոտություններով սահմանվել է, որ վարքի կայուն ձևերի ձևավորման պայմանը արարքի մանկավարժորեն արժեքավոր մոտիվացիայի կազմակերպումն է:

Բարոյական դաստիարակության խնդիրների դասակարգման հարցը մշտապես հետաքրքրել է մանկավարժ-տեսաբաններին, որոնք փորձել են խմբավորել խնդիրները բարոյական դաստիարակության նպատակին հասնելու իրենց տրամաբանությամբ: Բարոյական դաստիարակության խնդիրներն, ըստ Վ.Ի. Լոզինովայի և Պ.Գ.Սամորուկովայի, իրականացվում են որոշակի տրամաբանությամբ և և բաժանվում են երեք խմբի հետևյալ հաջորդականությամբ.

- Բարոյական գիտակցության զարգացման խնդիրներ,
- Բարոյական վարքի ձևավորման խնդիրներ,
- Բարոյական զգացմունքների և հարաբերությունների հաստատման խնդիրներ⁵:

Այսպիսով ժամանակակից դասակարգմամբ բարոյական դաստիարակության խնդիրները բաժանվում են երկու խմբի.

- Խնդիրներ, որոնք ուղղված են բարոյական դաստիարակության մեխանիզմների անխափան աշխատանքին, մեխանիզմի բաղադրատարրերի ձևավորմանը;
- Խնդիրներ՝ ուղղված անձնային բարոյական հատկությունների ձևավորմանը:

Առաջին խմբի խնդիրները կայուն են և անփոփոխ, դրանք արտացոլում են բարոյականության օբյեկտիվ՝ համամարդկային բնույթը և նպաստում երեխայի մեջ բարոյականության ընդհանուր պատկերի կառուցմանը, ինչպես նաև բարոյականության յուրաքանչյուր բաղադրիչինքնուրույն ձևավորմանը: Երկրորդ խմբի խնդիրներն իրենց բնույթով փոփոխական են ու շարժուն, դրանք բնորոշում են

⁵ Ղուկասյան Լ., Միքայելյան Լ. – Մանկավարժություն (Էջ. 65-67)

տվյալ հասարակության պահանջները՝ վաղվա քաղաքացու անձնային որակների ձևավորման ուղղությամբ: Եթե խորհրդային հասարակությունը առավել կարևորում էր հայրենասիրության և ինտերնացիոնալիզմի, աշխատասիրության և կոլեկտիվիզմի դաստիարակությունը, ապա հասարակության զարգացման ներկա ժամանակահատվածում շեշտադրում են այնպիսի անձնային հատկանիշներ, ինչպիսիք են.

- Մարդասիրությունը և հանդուրժողականությունը;
- Ձեռներեցությունը և կյանքի հանդեպ ակտիվ դիրքորոշումը;
- Ստեղծագործական ընդունակությունները և կրեատիվ-ստեղծարար դիրքորոշումները;
- Ինքնասիրությունն ու արժանապատվությունը;
- Հայրենասիրությունը և միաժամանակ կոսմոպոլիտ մտածողությունը;
- Աշխատասիրությունն ու համագործակցելու կարողությունները;
- Քաղաքացիակն հատկությունները⁶:

Բարոյական դաստիարակության բովանդակությունն իրականացվում է անհատակողմնորոժիչ հաղորդակցման սկզբունքներով, այն է.

- Դաստիարակության գործընթացը երեխայակենտրոն է, այսինքն, երեխան ընկալվում է իբրև գերագույն արժեք ինքնատիպ և անկրկնելի իր դրսևորումներով;
- Դաստիարակության գործընթացի նպատակը անհատականության բացահայտումն է;
- Դաստիարակության կարևորագույն սկզբունքը երեխայի ձևավորվող անձի հանդեպ սերն ու հարգանքն է ;
- Երեխան հանդես է գալիս դաստիարակության գործընթացի սուբյեկտի՝ լիիրավ, գիտակից և պատասխանատու մասնակցի դերում:

Անհատակողմնորոշիչ դաստիարակության գործընթացը նախադպրոցական տարիքում ուղղված է երջանիկ լինելու զգացողության զարգացմանը, որն արտահայտվում է երեխայի բարձր տրամադրությամբ և դրական տրամադրվածությամբ, վստահությամբ սեփական ուժերի մեջ և հաղորդակցվելու և համագործակցելու պատրաստակամությամբ:

⁶ Լ. Ասատրյան, Գ. Հակոբյան – Մանկավարժության տեսություն և պատմություն (Էջ. 79-82)

Ուրախ և երջանիկ երեխան ընդունակ է լսել և հետևելու մեծահասակների խոսքին, լավ սովորելու և գործելու, պատրաստ է սխրանքների և հերոսության: Տխուր, անտրամադիր երեխային բնորոշ են անտարբերության դրսևորումներ, ստիպված գործողություններ և հետաքրքիր ապրելակերպ:

Բարոյական դաստիարակության բնագավառները

Իրավական դաստիարակություն

Բարոյական հայացքը սերտորեն կապված է վարքի համապատասխան նորմերի հետ: Իրավական բնագավառում բոլոր հայացքները չէ, որ ձևակերպված են իրավական նորմերի մեջ: Բարոյական դաստիարակությունը ենթադրում է անձնավորության իրավական դաստիարակությունը պետական օրենքներին և նորմերին ծանոթացնելը: Բարոյական աշխարհըմբռնողությունը սերտորեն կապված է համապատասխան վարքագծի և նորմաների հետ: Դպրոցականը պետք է իմանա իր իրավունքներն ու պարտականությունները, և դրանք իր դաստիարակի օգնությամբ ամրակայի իր մեջ: Սա մանկավարժական, հասարակական պահանջ է:

Բարոյական նորմի իրականացումը, ի տարբերություն իրավականի, կապված է հասարակական կարծիքի ու մարդու խղճի հետ: Հասարակական կարծիքը խաղում է արտաքին սոցիալական, խիղճը՝ ներքին վերահսկողության դեր:

Սեռական դաստիարակություն

Դպրոցը պետք է երեխաներին նախապատրաստի ընտանեկան կյանքին: Սեռական դաստիարակությունը բարոյական դաստիարակության կարևոր տարրերից մեկն է հանդիսանում: Նրա ճիշտ իրագործումը մեծ նշանակություն ունի անձի ներդաշնակ զարգացման, նրա բարոյական առողջության համար: Սեռական դաստիարակության նպատակն է աշակերտների մեջ ձևավորել սեռերի փոխհարաբերությունների բնագավառում բարոյական նորմերի ու դիրքորոշումների եռության ճիշտ ըմբռնումը և դրանցով ղեկավարվելու պահանջմունքը կյանքի ու գորունեության բոլոր ոլորտներում:

Գիտակցական կարգապահություն

Կարգապահության տակ հասկացվում է անձնական ու հասարակական պրոքի կատարում, պետական, անձնական, հասարակական պարտականությունների անաղարտ կատարում, հասարակության մեջ ընդունված համակեցություն: Ա. Ս. Մակարենկոն պնդում էր, որ կարգապահությունը բարոյական ու քաղաքական երևույթ է: Այն ոչ թե ինչ որ առանձնահատուկ կարգապահական միջոցառումների արդյունք է, այլ դաստիարակության արդյունք: Բարոյական և գաղափարական դաստիարակության կապը իրագործվում է դպրոցականների գաղափարների նպատակաուղղվածությամբ, բարոյական վարքագծի կազմակերպմամբ:

2. Բարոյական արժեքների ձևավորումը պատմության դասավանդման գործընթացում, մանկավարժական պայմանները

Պատմության դասավանդումը դպրոցում, հատկապես «Հայոց պատմություն» առարկայի, ըստ պետական հայեցակարգի, կապվում է հայի ազգային ինքնագիտակցության ու մտածողության հետ, նրա միջոցով ապահովվում է աճող սերնդի հաղորդակցումը մեր ժողովրդի անցյալի և պատմամշակութային ժառանգությանը: Այստեղից է բխում քաղաքացի կրթելու և դաստիարակելու խնդիրը: Դաստիարակչական խնդիրները, հենվելով գաղափարական հիմքերի վրա, անդրադառնում են ուսուցման կյուրթի բովանդակությանը: Պատմական կրթությունն ունի քաղաքացի դաստիարակելու, հայրենասիրություն, ազգասիրություն սերմանելու, ներկա ժամանակների իրողությունների վերաբերյալ գիտելիքներ փոխանցելու, հայկական մշակութային նվաճումները աշխարհի մշակութային նվաճումների հետ համեմատելու նպատակներ: Պատմակն գիտելիքների փոխանցման, օրինաչափությունների յուրացման գործընթացը իրականացնում է անձի դաստիարակման և զարգացման տարբեր միջոցներով: Հետևաբար, պատմության դասավանդման արդիականությունը ուղղակիորեն կապված է ակտիվ դիրքորոշում ունեցող քաղաքացի ձևավորելու, խնդրի հետ: Պատմական կրթությունն ունի քաղաքացի դաստիարակելու, հայրենասիրություն, ազգասիրություն սերմանելու, ներկա ժամանակների իրողությունների վերաբերյալ գիտելիքներ փոխանցելու, հայկական մշակութային նվաճումները աշխարհի մշակութային նվաճումների հետ համեմատելու նպատակներ:

Բարոյական դաստիարակության մանկավարժական պայմանները բխում են երեխաների պահանջներից, որոնք հիմնականում պայմանավորված են նրանց փոխհարաբերությունների նպատակաուղղվածությամբ և բնույթով:

Վ.Գ. Բելինսկին նշում էր, որ «մարդուն ստեղծում է բնությունը, սակայն կառուցում և զարգացնում է հասարակությունը»: Յուրաքանչյուր մարդ հոգեբանորեն կախված է հասարակական կարծիքից, նրան մշտապես հետաքրքիր է մեկ ուրիշի կարծիքն իր մասին, քանի որ դրանով է հիմնականում պայմանավորված ինքնագնահատման օբյեկտիվությունը:

Փոխհարաբերությունները կառուցվում են փոխադարձ վստահության և առավելագույն պահանջկոտության հիմունքով: Մանկավարժի գերխնդիրն է հարկ եղած դեպքում կարգավորել երեխաների փոխհարաբերությունները և հասարակական կարծիքին տալ բարոյական ուղղվածություն:

Բարոյական նորմերն ու կանոններն իրենցից ներկայացնում են հասարակության կողմից սահմանված գործողությունների և հարաբերությունների համակարգ, վարքի հաստատուն մոդել ,որն ուղեկցում է մարդկային վարքագծի և փոխհարաբերությունների բարդ համակարգում: Նորմը բնութագրում է վարքի և հարաբերությունների ընդհանուր սոցիալական ուղղվածությունը:

Կանոնը մասնավոր բնույթի նորմ է և ուղղված է վարքի և հարաբերությունների կանոնակարգմանը տարբեր կոնկրետ հասարակական իրադրություններում: Բարոյական նորմերի և կանոնների յուրացման գործընթացը կարևորվել է նաև Ժան Պիաժեի կողմից:

Ժ. Պ սահմանում է բարոյականությունը որպես բարոյական կանոնների համակարգ, որը երեխային մեծահասակների կողմից փոխանցվում է պատրաստի ձևով և նրա կողմից յուրացվում անգիտակցաբար, առանց հասկանալու: Հետաքրքիր է Ժ. Պիաժեի բարոյական նորմերի յուրացման ընթացքը` բաղկացած երեք փուլից.

- ✓ Առաջին փուլում երեխան յուրացնում է կանոնը` այն ձևական կիրառելով, նա չի գիտակցում կանոնների նշանակությունը և սահմանված կանոնների միջոցով փորձում է դրսևորել որոշակի վարքագիծ;

- ✓ Երկրորդ փուլում բարոյական կանոնները ձեռք են բերում օրենքի ուժ և կարող են ենթարկվել փոփոխության միայն ընդհանուր համաձայնության դեպքում:

Ինչպես տեսնում ենք, բարոյականության ձևավորումն, ըստ Ժ. Պիաժեի բարոյական նորմերի մեխանիկական յուրացման գործընթաց է, որի արդյունքում ձեռք են բերվում բարոյական վարքագծի պատրաստի նմուշներ:

Կոլեկտիվ փոխհարաբերությունների համակարգում ձևավորվում են հաղորդակցման և վարքի մշակույթը:

Դասի պլան

ԴԱՍԱՐԱՆԸ՝ 10-րդ

ԴԱՍԻ ԹԵՄԱՆ՝ Նոր հարստության հիմնում: Արտաշես 1-ին

ԴԱՍԻ ՏԻՊԸ՝ Ամփոփման դաս

ԴԱՍԻ ՏԵՎՈՂՈՒԹՅՈՒՆԸ՝ 45 րոպե

ԴԱՍԻ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ

Ա/ ԱԿԱԴԵՄԻԱԿԱՆ՝

✓ Արտաշեսյան թագավորության ստեղծման պատճառահետևանքային կապի յուրացում

✓ Կենտրոնացված պետության ստեղծման գաղափարի յուրացում

✓ Արտաշես 1-ին բարոյական արժեքների ծանոթացում

Բ/ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ՝

✓ Պատմական մտածողության զարգացում

✓ Բարոյական արժեքների ձևավորում

✓ Կենտրոնացված պետության գաղափարի արժևորում

ԱՆՋՐԱԺԵՇՏ ՊԱՐԱԳԱՆԵՐ՝ դասագիրք,

ՑՈՒՑԱԴՐԱԿԱՆ ՆՅՈՒԹԵՐ՝ սահիկահանդես

ՄԵԹՈԴՆԵՐ, ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՁԵՎԵՐ ԵՎ ԵՂԱՆԱԿՆԵՐ՝ ԽԻԿ

համակարգ, մտազրոհ, ընթերցում, Վենի դիագրամ, համառոտ դասախոսություն, խմբային և անհատական աշխատանքներ

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ՝ «հարստություն», կենտրոնացված պետություն, հայրենիք, չար և բարի

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՉԱԿԱՆ ՄԱՍ

ԴԱՍԻ ԸՆԹԱՑՔԸ

ԽԹԱՆՄԱՆ ՓՈՒԼԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Քայլ 1. Նախորդ կյուրթերի համատեղ ամփոփումով: Նախորդ դասին հանձնարարված էր ըստ խմբերի ներկայացնել սահիկահանդես, որտեղ ներկայացվել են հայկական լեռնաշխարհի պետական կազմավորումները և դրանց հիմնման ու անկման պատճառահետևանքային կապերը:

Դասն սկսվում է աշակերտների կողմից կազմված սահիկահանդեսի դիտումով և համատեղ քննարկվում է:

Քայլ 2. Մտազրոհի միջոցով ամփոփում են սահիկահանդեսները:

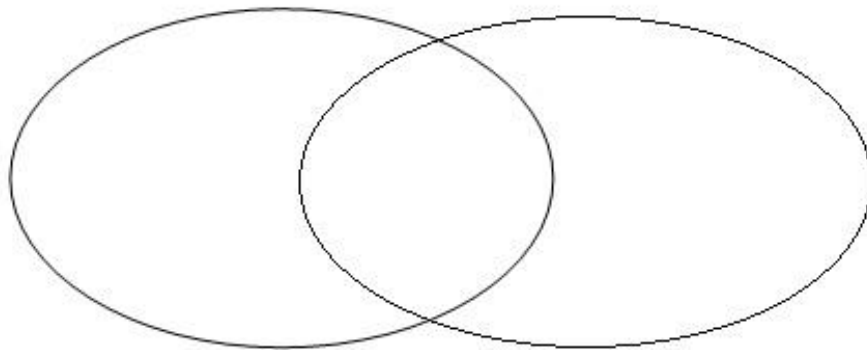
Քայլ 3. Համառոտ դասախոսության տեսքով հանձնարարվում է նոր նյութը: Համառոտ դասախոսությամբ ներկայացվում է նոր աշխարհակարգի ձևավորումը Մերձավոր Արևելքում. Արտաշեսյան թագավորության ձևավորումը, Արտաշատ մայաքաղաքի հիմնումը, կենտրոնացված պետության ձևավորումը, բանակը, վարչական բարեփոխումները, տնտեսությունը:

Քայլ 4.

ԻՄԱՍՏԻ ԸՆԿԱԼՄԱՆ ՓՈՒԼԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Իմաստի ընկալման փուլում կազմում են Վենի դիագրամ՝ նշելով արդեն իսկ գրույցի միջոցով վեր հանված Երվանդական թագավորության և Արտաշեսյան Հարստության հիմնման նմանություններն ու տարբերությունները: Լրացնում են նորերով:

Վենի դիագրամ

Քայլ 5.

ԿՇՈՒԴԴՏՄԱՆ, ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՓՈՒԼԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հանձնարարվում է ներկայացնել Գրականության առարկայից Արտաշես 1-ին նվիրված ստեղծագործություններ՝ <<Արտաշես և Սաթենիկ>>, <<Արտաշես և Արտավազդ>> առասպելները: Եվ փորձել վերհանել պատմության և առասպելաբանության կապը՝ կարևորելով Արտաշես 1-ին բարոյական արժեքների նկարագրումը՝ հասարակության կողմից նրա աստվածացումը և տիտղոսները:

Ներկայացնում են և գնահատվում:

ՏՆԱՅԻՆ ՀԱՆՁՆԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Սկսել կազմել նոր հարստության արքաներին նկարագրող աշխատանքի շարք՝ լրացնել Արտաշես 1-ինի մասին տեղեկատվությունը :

Եզրակացություն

Այսպիսով, պատմության ուսումնասիրությունը սովորողի աշխարհաճանաչողության, ինքնաճանաչման, ինքնագնահատման և ինքնակատարելագործման արդյունավետ միջոց է և նպաստում է բարձր բարոյական հատկանիշների՝ հայրենասիրության, քաղաքացիական պատասխանատվության, մարդասիրության, կարեկցանքի, ընկերասիրության և սոցիալ-հոգեբանական այլ արժեքների արմատավորմանը:

Արժեքները՝ որպես մարդու գործունեության ու վարքի կողմնորոշիչներ, գոյություն ունեն անկախ անձի գիտակցությունից. հետևաբար, պատմության ուսուցումն իր կարևոր դերն է կատարում համամարդկային, բարոյական բարձր արժեքներով քաղաքացու ձևավորման հարցում: Բարոյական դաստիարակությունը կարևորագույն գործընթաց է, որը իրականացվում է անձնավորության կենսագործունեության ամբողջ ընթացքում: Այն դաստիարակության ընդհանուր համակարգի ամենակարևոր և հին բաղադրամասերից մեկն է:

Սովորողի համակողմանի զարգացման հիմքը արժեքային համակարգի ձևավորումն է՝ ազգային և համամարդկային արժեքների գիտակցումը: Մանկավարժական արժեքանության կիրառական տեսանկյունից այս դրույթը արտացոլվում է հանրակրթության կրթական չափորոշիչներում, ուսումնական ծրագրերում, ուսումնական պլաններում, դասագրքերում, դիդակտիկ և մեթոդական նյութերում: Դպրոցը, հանդիսանալով անձի կրթության, դաստիարակության դարբնոցը, սերնդից սերունդ փոխանցում է հասարակության մեջ կուտակված նյութական, տնտեսական, սոցիալական, հոգեբանական, բարոյական, գեղագիտական, ճանաչողական և այլ բնույթի արժեքներ: Սովորողի հոգեմտավոր ներաշխարհը ձևավորվում է ազգային և համամարդկային արժեքների գիտակցության ներքո, իսկ այդ արժեքներն ընկած են մարդասիրական կրթության հիմքում:

Բարոյական դաստիարակության նպատակը անձի բարյական զարգացումն ու ձևավորումն է: Աճող սերնդի բարոյական զարգացումը առաջատար տեղ է գրավում համակողմանի զարգացած անձնավորության ձևավորման գործում, հասկյական ազդեցություն գործելով և մտավոր զարգացման, և աշխատանքային պատրաստվածության, և ֆիզիկական զարգացման, և գեղագիտական զգացմունքների ու հետաքրքրությունների դաստիարակաման վրա: Ըստ Էուդայան

այստեղ կատարվում է անձի բոլոր զարգացող կողմերի ազդեցությունների ամենաբարդ փոխներթափանցումը:

Այն բավականին բարդ, երկարատև և բազմակողմանի գործընթաց է, որը իրականացվում է մի շարք մեթոդների, ձևերի և ուղիների օգտագործումով, որոնց միջոցով էլ դաստիարակվողները գիտելիքներ են յուրացնում բարոյականության և նրա կանոնների մասին, նրանց մեջ ձևավորվում է բարոյական պատկերացումների, հասկացությանների և արժեքների համակարգ:

Ընդհանուր առմամբ կարլի է ասել, որ բարոյական դաստիարակության հիմնական ձևերը հանդիսանում են գրույցը, քննարկումը, դասախոսությունները, բանավեճը, ընթերցողական դասընթացները, էթիկական քննարկումները և այլն:

Օգտագործված գրականության ցանկ

- 1) Յու. Ամիրջանյան “Մանկավարժություն” Երևան, 2004թ.
- 2) Յու. Ամիրջանյան և Ա. Սահակյան “Մանկավարժություն” Երևան, 2004թ.
- 3) Յ.Կ. Բաբանսկի “Մանկավարժական պրոցեսի օպտիմալացում” Երևան, 1983
- 4) Լ. Թորգոմյան “Մանկավարժության ընդհանուր հիմունքներ” Երևան, 2005թ.
- 5) Ա.Ս. Մարության Ա.Ս. Դալլաքյան - Նախադպրոցական մանկավարժություն (Էջ. 161-274), Երևան, 2005 թ.
- 6) Գ.Պ. Ռազումիխինա - Ընտանեկան կյանքի բարոյագիտություն և հոգեբանություն, Երևան, 2000թ.
- 7) Ղուկասյան Լ., Միքայելյան Լ. – Մանկավարժություն Երևան 2001թ.
- 8) Լ. Ասատրյան, Գ. Հակոբյան – Մանկավարժության տեսություն և պատմություն, Երևան 2007թ.